Kuntaliitto
Kommunförbundet

Lausunto

Dnro 1000/03/2018

8.1.2019

Kuuleminen eduskunnan ympäristövaliokunnassa 9.1.2019

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivoslain 32 ja 34 §:n muuttamisesta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua käsiteltävästä asiasta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Kaivoslakia (621/2011) säädettäessä lain keskeisenä tavoitteena oli kaivostoiminnan ja malminetsinnän edellytysten turvaaminen yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla. Tavoitteena oli myös turvata kuntien vaikuttamismahdollisuudet, varmistaa oikeusturvan toteutuminen sekä ottaa huomioon kansalaisvaikuttamista ja osallistumista koskevat vaatimukset. Lakia on varsinaisesti sovellettu vasta muutaman kaivoslupaharkinnan osalta. Paikallisyhteisön vaikuttamismahdollisuudet ovat osoittautuneet tai osoittautumassa kaivoslain systematiikassa heikoiksi. Lain täytäntöönpanon aikana on esiintynyt ongelmia erityisesti juurikin kuntien vaikuttamismahdollisuuksien turvaamisessa. Myös kansalaisvaikuttaminen ja osallistumista koskevat vaatimukset ovat saaneet kritiikkiä.

Tukesin tilastojen mukaan kaikkien kaivoslain mukaisten varausten, lupien, hakemusten ja kaivosalueiden yhteenlaskettu pinta-ala on 43 240 km^2, noin 1/8 kuntien pinta-alasta.

Kaivoslain 32 ja 34 §:n muutosten vaikutukset kuntiin

Kuntien kaavoitus on pitkä vuorovaikutteinen prosessi, jonka kuluessa sovitellaan usein keskenään kilpailevia eri maankäyttötarpeita toisiinsa. Kaivosluvan myöntämisen edellytyksenä tulisikin aina olla kunnan erityisesti kaivoksen mahdollistama kaavaratkaisu. Tällöin kunta voisi kaavan hyväksymisen kautta tuoda paikallisyhteisön kannan kaivoksen sijoittumiseen alueelleen.

Kaivoslaki ei edellytä asema- tai yleiskaavan laatimista kaivoslupaa myönnettäessä. Paikallisen kansalaiskeskustelun ja vuorovaikutusmenettelyn puuttuessa tältä osin onkin ollut tärkeää, että tarvittavat tiedot paikalliselle vuorovaikutukselle ja poliittiselle päätöksenteolle ovat olleet käytössä kaivosluvan tullessa vireille. Ehdotettu muutos aiheuttaa mahdollisesti sen, että alue- ja olosuhdetiedot ovat lausujien ja kuntalaisten saatavilla vasta lähempänä kaivosluvan myöntämistä. Kaivoslain muutosehdotuksen mukaan kaivoslupahakemusta jätettäessä ei tarvitsisi jatkossa olla mm. seuraavia asiakirjoja ja tietoja, jos ne aiotaan myöhemmin sisällyttää YVA-selostukseen tai Natura-arviointiin:

- alueen kiinteistötiedot virallisina koordinaatteina sekä digitaalisessa muodossa kartta, johon on merkitty alueen sijainti ja rajat;
- toimintojen sijoittumistiedot kaivoslupa-alueella;
- kaivoksen vaikutusalueen kiinteistötiedot;
- selvitys luonnonsuojelulain, erämaalain ja muinaismuistolain nojalla aluetta koskevista rajoituksista;
- selvitys saamelaisten kotiseutualuetta ja erityistä poronhoitoaluetta koskevien erityisehtojen huomioonottamisesta;
- Suomen talousvyöhykettä tai rajavyöhykettä koskevat erityisehdot eikä
- selvitetystä siitä, miten toiminnan lopettaminen ja jälkitoimenpiteet aiotaan toteuttaa.

www.kuntaliitto.fi
www.kommunforbundet.fi

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi
Y-tunnus 0926151-4

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi
FO-nummer 0926151-4

Jos kaivoslupahakemuksessa ei tarvitsisi selvittää kaivosalueen ja kaivoksen apualueen määräytymiseen vaikuttavia olennaisia seikkoja kuten kaivoslain 47 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjä alueita ja toimintoja, sekä sitä, miten kaivostoimintaan liittyvät eri toiminnot ja rakennukset on tarkoitus sijoittaa alueelle (esimerkiksi louhoksen, varastojen, jätealueiden ja rikastamon sijainti sekä tieyhteydet kaivosalueelle ja muut liikennejärjestelyt), tulisi yksityiskohtaisen kaavan laatiminen ja muu maankäytön suunnittelu viivästymään. Edellä mainitut seikat ovat myös olennaisia vaikutusalueen osallisia määriteltäessä ja siten osa vuorovaikutusmenettelyyn liittyvää prosessia.

Kritiikkinä YVA-menettelyn osalta Kuntaliitto lausuu että, hakemuksen laatimisen ja lupaviranomaiseen jättämisen jälkeen suoritettu arviointi ei mahdollista esimerkiksi sen arviointia, tulisiko kaivos toteuttaa avolouhoksena vai tunnelina. YVA-menettelyn tarkoitus on avoin ja ennakollinen vuorovaikutusmenettely, jossa on aidosti avoinna mahdolliset vaihtoehdot. YVA-menettelyn sijoittaminen lupaharkinnan yhteyteen heikentää sen vaikuttavuutta merkittävästi ja on ristiriidassa sen tavoitteiden kanssa.

Kun pykälämuutoksilla on ensisijassa tarkoitus turvata toimijoiden etusijajärjestys, tulisi turvaaminen toteuttaa toisella tavalla, esimerkiksi malminetsintälupaa seuraavalla varausmenettelyllä.

Marko Nurmikolu
lakimies, Suomen Kuntaliitto